

ŽALOSTNA BILANCA PRVEGA LETA**Ob obletnici londonskega sporazuma****Obljube min. Rossija in Palamarovi ukrepi - Neenako izvajanje šolskih zakonov**

Dne 5. oktobra je minilo eno leto, odkar so vlade Italije, Jugoslavije, Združenih držav in Velike Britanije podpisale v Londonu sporazum o tržaškem vprašanju. Ta pogodba je tedaj izzvala veliko potrtost in razočaranje v vseh onih, ki so bili pristaši tržaške samostojnosti in neodvisnosti, to se pravi v večini tržaškega prebivalstva obeh narodnosti. Globoka je bila tudi nezadovoljnost med laškimi nacionalisti, ker po sporazumu je bila izročena cona B v stalno upravo Jugoslaviji in so s tem bili odrezani tukajšnji Italijani od svoje matične države.

Edina svetla stran londonskega sporazuma so bila njegova določila o zaščiti narodnih manjšin. Slovencem in Italijanom je bilo zajamčeno šolstvo v materinščini, dvojezičnost na sodnijah in v vseh javnih uradih, enakopravnost v gospodarstvu in zagotavljanje pravic, da bodo v primernem številu nameščeni v javnih službah. V 7. členu je bilo določeno, da se narodnostni sestav in značaj našega ozemlja ne sme spreminjati v škodo ene ali druge narodnosti, tako da je bila Slovincem in Italijanom zavarovana njih zemljiška posest.

Vsaktera nacionalistična hujskarija je bila strogo zabranjena in kdorkoli širi sovražstvo med Slovenci in Italijani, naj se kaznuje.

V pogodbi je bila poleg tega določba, za katero so nas druge manjšine, n. p. južni Tirolci, zavidali: posebna italijansko-jugoslovanska mešana komisija naj stalno čuva in skrbi, da se pravice, dane manjšinam, resnično spoštujejo, in kdorkoli misli, da se mu godi krivica, se lahko nanjo pritoži.

Če smo že zgubili neodvisnost — so se ljudje tolažili — homo vsaj živeli na naši zemlji kot svobodni in enakopravni državljani.

ENOLETNI OBRAČUN

Od tega je minilo točno eno leto in napočil je čas, da napravimo vsaj kratek obračun.

Kar so nam Angleži in Amerikanci ob odhodu pustili, je v glavnem ostalo, vendar so vse najvažnejše nove določbe iz posebnega statuta na žalost še vedno le — na papirju. Vladi se po enem letu ni zdelo niti potrebno, da objavi besedilo sporazuma v uradnem listu, in vsi oni fašistični zakoni, ki žalijo in ponižujejo Slovence ter onemogočajo uresničenie londonske pogodbe, so še vedno v polni veljavi.

O dvojezičnosti na sodnijah, v državnih, deželnih in tržaških občinskih uradih ni nikjer ne duha ne sluha. Nikjer ne vidiš še v mestu kakega slovenskega napisa, saj so celo v podeželju odstranili nekatere, ki so jih bili dovolili zavezniki, čeprav se niso ravno

odlikovali s preveliko ljubeznijo do Slovencev.

V javnih uradih ni nameščen danes niti en odstotek Slovencev in dr. Palamara je jasno in bistro izjavil, da slovenskih uradnikov ne more imenovati, češ da so pri nas vsa mesta že tako prenapolnjena.

Po enem letu ni še rešeno vprašanje slovenskih kulturnih domov, ni še začela delovati važna jugoslovansko-italijanska mešana komisija in Slovenci nismo še dobili obljubljenega denarnega zavoda v Trstu.

Edina svetla stran je videmski dogovor o obmejnem prometu, ki je napolnil z zadovoljstvom vse naše prebivalstvo. Toda tudi ta dogovor je prišel za mnoge Italijane iz cone B prepozno, zakaj tisoči in tisoči beguncev, ki so se medtem naselili v naših krajih, se na žalost ne mislijo več vrniti na svoje domove. Ravno tako prekasno sklicuje rimska vlada mednarodni sestanek za ureditev proste tržaške luke. Dežele iz našega prirodnega zaledja so si medtem pomagale na drug način: sklenile so razne dogovore s severnonemškimi pristanišči in z Reko in tako je Trst pretrpel ogromno škodo, ki se bo dala le težko popraviti. Medtem so tisoči njegovih sinov vzeli culo na rame in šli iskat kruha v — Avstralijo.

KRŠITVE STATUTA SE NADALJUJEJO

Kar Slovence najbolj boli, je neprekinjeno in čedalje hujše razlaščenje njihove kmečke zemlje, so tuja naselja, ki rastejo

Tujci na domači zemlji

Pred kratkim je močno razburila našo javnost nova kršitev londonske pogodbe, ki jo je zagrešil generalni komisariat.

V Londonu so pred enim letom dali v sporazum tudi člen 8, v katerem je rečeno, da bodo vse osebe, ki so bile nekoč pristojne na našem ozemlju in so se semkaj vrnilo, uživale enake pravice kakor ostali stalni prebivalci teh krajev.

Koga so s tem mislili? Očitno one osebe, ki so bile nekaj tu pristojne, a so se morale zaradi fašističnega nasilja izseliti ter sprejeti jugoslovansko državljanstvo, da so prišle do kruha. Med njimi so člani starih tržaških družin, torej pravi in pristni domačini. Prirodno in pravično je zato bilo, da so tem žrtvam fašističnega preganjanja s sporazumom ne samo dovolili, da se vrnejo domov, temveč jim priznali obenem iste pravice kot vsem ostalim domačinom.

V nasprotju s to pogodbo je pa izdal dr. Palamara dve navodili: po prvem je prišla z novim šolskim letom skupina učiteljev ob

kot gobe v vaseh, ki so bile skozi več ko tisoč let vedno čisto slovenske.

Mi imamo za istrske begunce polno razumevanje. Ničesar ne zahtevamo zase, česar bi ne hoteli tudi njim priznati. Mi in oni imamo isto sveto pravico ne le do življenja, temveč tudi pravico do lastnih bivališč. Nikdar in pod nobenim pogojem pa ne bomo priznali, da smo tukajšnji Slovenci nekak narod talcev, nad katerim bi se smel kdorkoli znašati zaradi dejanj, ki jih naše ljudstvo ni zakrivilo.

Taka nemoralna in protikršćanska načela iz dna duše odklanjamo. Branijo naj jih, če hočejo, razni predstavniki tukajšnje Italijanske kršč. demokracije.

V tej stvari je z nami vsak kompromis nemogoč. Razen na krščanstvo se v naši borbi oslanjamo tudi na črko in duh posebnega statuta, ki v 7. členu nadvse jasno prepoveduje katerokoli namerno spreminjanje narodnostnega sestava našega ozemlja.

Če so begunci prisiljeni iskati nekje nova bivališča, naj jih poiščejo na ozemlju LASTNEGA NARODA in ne tujega, najmanj pa na skopem in skalnatem slovenskem Krasu, ki niti SVOJIH OTROK NE MORE PREŽIVLJATI. Zakaj jih silijo med naše kameenje? Iz gospodarskih razlogov prav gotovo ne. Tu gre za očitno raznarodovanje, gre za gole politične račune, ki so v kriččem nasprotju z londonskim sporazumom in le zastrupljajo odnose med sosednima narodoma.

službe, z drugim bodo s 1. januarjem 1956 odpuščeni vsi ostali nameščenci bivše ZVU, ki so jugoslovanski državljani, to je tujci.

Kakšni »tujci« so med njimi, smo ravnokar povedali. Namesto da bi preganjancem dali kako zadoščenje, so jih proglasili za inozemce v lastni domačiji.

Toda to še ni vse. Odpuščeni učitelji in profesorji so bili postavljeni na cesto brez vinarja odškodnine, češ da so pač taki zakonski predpisi. Nekateri so tu v službi že eno desetletje, vzgoji naše mladine so žrtvovali najboljša moška leta, sedaj pa ravnajo z njimi slabše kot z vsakim vajencem. Tako ravnanje je kljub vsem zakonom nečloveško in skrajno nesocialno.

MINISTROVA IZJAVA

Politika generalnega komisariata je po našem mnenju tudi v nasprotju z najnovejšimi izjavami ministra prosvete Paola Rossija, ki jih beremo v ljubljanskem mesečniku »Tovarišu«. Nadaljevanje na 3. strani

NOVICE Z VSEGA SVETA

VOLITVE SE BLIŽAJO

Stranke, ki sede s Kršč. demokracijo v vladi, zahtevajo, naj se spremene obstoječi volilni zakoni, in sicer tako, da bi vsaka stranka imela, če je le mogoče, toliko zastopnikov, kolikor odgovarja številu njenih volivcev.

Vlada je že pripravila načrte in bi po njih Kršč. demokracija izgubila približno 12 poslancev.

Občinske volitve bodo najbrž spomladi. Po vladnih predlogih bi v Trstu in Gorici imela vsaka stranka natančno toliko svetovalcev, kolikor bo znašalo število njenih volivcev, to se pravi, da bi Kršč. demokracija izgubila dosedanjo večino. V občinah z manj ko 10.000 prebivalcev bi pa dobila tista stranka, ki ima največ glasov, dve tretjini svetovalcev, ostalo tretjino pa druga najmočnejša lista.

Povezava med listami naj bi po novem zakonu odpadla.

STRINJAMO SE!

Diego De Castro je pretekli torek priobčil v turinski Stampi uvodnik, ki proti koncu vsebuje tele misli: Pomisliti je treba, da ima Italija le malo več ko 1 odstotek drugorodcev... Ker smo v dejanskem življenju enodržavna država, se lahko čutimo varne in zato moramo na vse načine pospeševati svobodno širjenje jezika onih laških državljanov, ki ne govore italijanščine: njihov jezik je treba torej pospeševati, podpirati, širiti in ne samo »dovoljevati«.

S temi De Castrovi nazeri se popolno ma strinjamo, ker niso samo v korist Slovencev, temveč tudi Italije. Edino na ta način je mogoče DANDANES reševati vprašanje narodnih manjšin in obenem braniti svojo državo pred iredentizmom.

DOMOVI!

Bulganin je držal besedo, ki jo je dal Adenauerju, da spusti domov vse nemške ujetnike. Te dni se vrne na svoje domove 8877 ujetnikov. V sovjetskih zaporih obdrže le 749 vojnih zločincev, a tudi te le za nekaj časa; po dogovoru jih bodo izročili nemški vladi, da jim sodi po domačih zakonih.

POMEMBEN DOGODEK

V nedeljo je bil v Vidmu ustanovni občni zbor prvega prosvetnega društva beneških Slovencev. Najbolj razveseljivo je, da se ga je udeležilo mnogo narodno probujene mladine. Novo društvo nosi ime največjega pesnika in pisatelja beneških Slovencev Ivana Trinka.

Če bo zgodovinsko važno društvo prešinjal Trinkov duh, uspeh in napredek ne bosta izostala.

GORICA V ŠTEVILKAH

Po mirovni pogodbi iz leta 1947 se je tudi občina Gorica zmanjšala. Od nje so odcepili Solkan, Kronberg, Šempeter in Vrtojbo. Od 51.475 prebivalcev v l. 1936 je število padlo na 42.500 duš, površina se je pa skrčila od 10.206 na 4050 hektarov. Hiš je Gorica prej imela 6196, danes jih ima le 4689.

Hujše pa je, da je zgubila svojo živahno trgovino s slovenskim zaledjem. O tem nimamo še uradnih števil.

NEMIRNA SEVERNA AFRIKA

Četudi se francoski ministrski predsednik Faure na vse načine trudi, da bi pomiril Maroko, in se je s tamkajšnjimi političnimi voditelji v načelu tudi že sporazumel, se v deželi ponavljajo iz dneva v dan vse večji nemiri in neredi.

Berberski uporniki se z orožjem v roki bore proti Francozom in so v zadnjih dneh obkolili razne francoske posadke, ki se obupno branijo pred napadalci. V boj so posegla maroška gorska plemena, znana iz zadnjih uporov po svoji posebni krutosti: brez usmiljenja so krala otroke, starce in žene. Obkoljenim francoskim vojakom so prihitela na pomoč bojna letala, a jih niso še mogla osvoboditi.

Nemiri v Maroku ogrožajo obstanek Faurove vlade. Vse težave so nastale zaradi tega ker se Francija ni znala pravočasno sporazumeti z marošskimi domačini.

PAPAGOS JE UMRL

Predsednik grške vlade maršal Papagos je iznenada umrl. To je mož, ki se je l. 1940 na čelu grške vojske boril proti Hitlerju in padel nato v roke Nemcev. Ti so ga vlačili iz taborišča v taborišče, kjer je mnogo trpel. Iz internacije ga je osvobodila v Nemčijo prodirajoča ameriška vojska.

Papagosova zasluga je, da se je ustanovila Balkanska zveza ter obnovilo staro prijateljstvo med Grčijo in Jugoslavijo.

TITO JE OBOLEL

Po končanih razgovorih med Jugoslavijo in Združ. drž. Amerike so jugoslovanski listi objavili vest, da je maršal Tito nenadoma zbolel za revmatizem. Odšel je na otok Briuni pri Pulju, kjer se bo dalj časa zdravil. Tito bo sicer še naprej opravljal predsedniške posle, a najbrž ne bo mogel sprejemati toliko gostov kakor doslej.

POMANJKANJE UČITELJEV

Državni odbor za ljudskošolske učitelje je na svojem sestanku v Zagrebu ugotovil, da v Jugoslaviji še vedno primanjkuje učnih moči. Zato je med že nastavljenimi še danes 18 od sto učiteljev brez popolne strokovne izobrazbe.

SKREGALI IN PRETEPLI SO SE

Mladi poslanec Pozzo, ki je v Trstu pri manifestacijah proti zaveznikom tako sukal bombo, da se mu je v hlačniku razpočila, je tedaj zaslovel kot bodoči voditelj neofašizma. Sedaj se je pa z vodstvom skregal in ustanovil z mladimi prijatelji novo, še bolj fašistično stranko.

Sprti črni bratje so se začeli v Rimu celo med sabo pretepati in zasedati s silo drug drugemu društvene prostore. Drugače ne znajo in ne morejo, nasilje jim je v krvi.

STRIC IZ AMERIKE

Od časa do časa se sliši, da v Ameriki res umre kak pravi stric ter zapusti težke milijone sorodnikom v Evropi. Tako se je zgodilo te dni zemljemercu Tortori pri Amalfiju, kateremu je padlo od rajnega strica v Ameriki čez noč v naročje kar 700 milijonov lir. Škoda, da nimamo mi takih stricev!

PISMO SEGNIJU

Slovenski župani in občinski svetovalci Tržaškega ozemlja so v soboto, 1. oktobra, poslali predsedniku italijanske vlade pismo, v katerem ga opozarjajo na zle posledice, ki ga bo vzbudil med tukajšnjimi Slovenci sodni postopek proti bojevnikom briško-beneškega odreda.

Možje, ki jih danes kličejo na odgovornost, so po 8. septembru 1943 zgrabili za orožje ter se borili proti nacistom in fašistom za skupno zavezniško stvar. Zato je proces v Vidmu v kričočem nasprotju s členom 16 mirovne pogodbe ter obenem z duhom in cilji londonskega sporazuma, ki je imel namen pomiriti tu živeča naroda ter ju privedi do prijateljskega sodelovanja.

Župani in občinski svetovalci prosijo predsednika, naj njihovo pismo vzame v resen pretres ter ukrene, kar mu njegova vest narakuje.

ISTO VELJA ZA ISTRSKE BEGUNCE

Južni Tirolci — piše Diego De Castro v turinski Stampi — so imeli prav, da so se borili proti raznarodovanju, s katerim jih je ogrožal fašizem, čeprav so pri tem sami pomagali, ker se je l. 1939 kar 80 odstotkov južnih Tirolcev odločilo za nemško državljanstvo ter sklenilo, da se izseli v Nemčijo.

Isto bi lahko rekli o italijanskih beguncih iz cone B. Razlika je le v tem, da so južni Tirolci gnala z rojstne zemlje Hitler in Mussolini, medtem ko Lahov iz cone B ne žene nihče z nasiljem z njihovih domov. Izseljujejo se prostovoljno, ker ne marajo živeti pod komunisti in biti manjšina pod vlado Slovanov.

AVSTRIJA IN ITALIJA

Med obema državama je nastal spor, ker je avstrijski kanceler Raab pretekli teden v dunajskem parlamentu izjavil, da je Avstrija na podlagi pogodbe De Gasperi-Gruber iz leta 1946 ne samo upravičena, temveč naravnost dolžna se zanimati za nemško prebivalstvo južnega Tirola ter braniti in zastopati njegove koristi.

Rimsko zunanje ministrstvo je izjavilo, da se Avstrija hoče s tem vmešavati v notranje razmere italijanske države, čeprav ne taji, da ima Dunaj neoporečno pravico »se zanimati za uresničenje De Gasperi-Gruberjevega sporazuma«.

To je prazna igra z besedami. Če ima Avstrija pravico zahtevati izvedbo te pogodbe, ima tudi pravico »se vmešavati« v notranje zadeve sosed. Kako naj drugače sploh brani zapisane pravice južnih Tirolcev?

GORA ISEL

Na tej gori je za časa Napoleona vodil južni Andrej Hofer Tirolce v boj proti Francozom. Z istim imenom »Berg Isel« so ustanovili sedaj v Avstriji organizacijo, ki ima namen »braniti narodni značaj nemške zemlje, zlasti na južnem Tirolskem«. V oktobru bo ta zveza priredila velika zborovanja po vseh večjih krajih Avstrije.

LEPO VREME

Vremenski preroki pravijo, da bo leta jesen še nekaj časa trajala. Zato se vinogradniki ne morejo še odločiti, da bi kar skraj trgali. Raje puste, da jagode cekinasto dozore. Pripravljeno pa imajo že vse, da shranijo žlahtno kapljico, ki kaže, da bo obilnejša kot lani.

NOVICE

OBOROŽEVANJE GRE NAPREJ

Konec oktobra se sestanejo v Švici spet zastopniki Sovjetske zveze in zapadnih velesil. Razpravljali bodo predvsem o zedinjenju Nemčije in o splošnem razoroževanju.

Medtem se pa velesile naprej oborožujejo: ameriško vojno ministrstvo je predložilo proračun za prihodnje leto, ki izkazuje 34 milijard dolarjev več stroškov kot lani. Obrambni minister Wilson je dejal, da potrebuje te milijarde za velikanska raketna letala, iz katerih se lahko spuščajo atomske bombe.

Če se velesile ne sporazumejo, bomo seveda v kratkem brali, kako so tudi druge države določile nekaj več milijard za »obrambo«, in tekma v oboroževanju pojde neusmiljeno naprej. Vsi pošteni in miroljubni ljudje žele, da bi se velikani v Ženevi pobotali.

TI IZPITI!

Šolski izpiti so res huda muka za profesorje in dijake. Profesorji prejema grozilna pisma, ob koncu izpitov so se primerili celo uboji in samomori. Na liceju v Milanu je pa pretekli teden kar med izpraševanjem zadela kap predsednika komisije prof. Insoleira. Menda se je nekaj razburil, pa je bilo konec.

»GEOFIZIČNO LETO«

To ime bodo uradno dali letu 1957-58, ker mislijo tedaj vse mednarodne zemljepisne družbe proučevati po enotnem načrtu našo zemljo. Predvsem gre za temeljitejšo raziskovanje krajev večnega ledovja, za tako zvano Antarktiko, ki krije v sebi neizmerna bogastva. Že letos pojde tja več tisoč mož. Drugo, kar učenjake zanima, so plasti ozračja v silnih višinah od 80 do 400 tisoč metrov. Te hočejo preiskati posebno vremenoslovci in oni, ki pripravljajo polete na luno in druge zvezde.

»NIKOLI VEČ«

Albanski ministrski predsednik Enver Hodža je izjavil, da je albansko ljudstvo srečno, ker so se oblaki, ki so zatemnjevali naše prijateljstvo z bratskimi narodi Jugoslavije, za vedno razpršili. Sovraštvo zadnjih bridkih 7 let »se ne bo nikoli več povrnilo«.

Hodža je na mig iz Kremlja postal naenkrat spet velik prijatelj Jugoslavije.

NOVO ŠOLSKO POSLOPJE

Deželni zbor v Gorici je odobril 200 milijonov, da se zgradi nasproti bolnišnice usmiljenih bratov veliko moderno šolsko poslopje, v katerem bo prostora za 800 dijakov, ki hočejo postati geometri ali se posvetiti trgovski stroki.

Kako lepo bi bilo, ko bi enako ljubezen izkazovali slovenskemu šolstvu!

ITALIJANSKI DELAVCI NA ANGLEŠKEM

V Veliki Britaniji dela precej Italijanov največ v rudnikih in zidarski stroki. Tako jih je v Bedfordu zaposlenih 2000 v opekarinah. Mezda znaša nekaj več ko 20 tisoč lir na teden. Od tega je neki delavec v 2 letih poslal družini v Italijo pol milijona lir in sam dal na stran 350 tisoč.

Italijani so dobri delavci, vendar se an-

gleške strokovne organizacije močno protivijo, da bi jih podjetja jemala v službo. Pravijo, da se ne znajo prilagoditi navadam dežele: preveč kričijo na cestah in v gostilnah, v stanovanjih loputajo z vrati in delajo hrup na radio sprejemnikih, tako da gredo na živce sosedom.

V resnici so pa angleški delavci sploh nasprotni tujcem, ker so ti skromni in malo zahtevni ter pritiskajo navzdol plače domačinom.

RESNIČNO BREZNO

V bližini Perpignana v južni Franciji je majhno jezero, ki je pravi čudež. Z vsemi najmodernejšimi pripravami so skušali izmeriti njegovo globino, a so se zaman trudili. Doslej niso še mogli priti do dna. Takih jezer je malo na svetu.

DAVČNA MORALA

V Italiji so uvedli novost, da oblastvo objavlja, kakšne dohodke so navedli poedini davkoplačevalci sami in kakšne je nato odmerila davkarija.

Tako je knez Torlonia prijavil 26 milijonov letnih dohodkov, davkarija je pa ugotovila 800 milijonov. Igralka Lollobrigida je prijavila 40 milijonov letnih zaslužkov, oblastvo ji je ugotovilo 70. Tako gre po vrsti pri bogatinih.

KONČNO JE ODFRLEL

Ivanu Peronu so šele preteklo nedeljo dovolili, da zapusti deželo. Trinajst dni je čakal na paravajski ladji v pristanišču Buenos Airesa v stalni skrbi, ali se njegovi zmagoviti nasprotniki morda ne premislijo. Sedel je v kletki, iz katere je končno sfrlel v sosedni Paragvaj, kjer se je globoko oddahnil.

AMERIŠKI DAR

Po odhodu poslednjega ruskega vojaka iz Avstrije so sedaj začeli zapuščati deželo tudi Amerikanci. Vse stanovanjske hiše, vojašnice, radio postaje in druge naprave, ki

so jih sezidali v zadnjih 10 letih, bodo prepuščili brezplačno Avstriji. Zanje so Amerikanci bili potrošili 22 milijonov dolarjev. Razen tega mislijo darovati avstrijski vojski vse svoje orožje v vrednosti 40 milijonov dolarjev.

ŽELEZNICE SE PODRAŽIJO

Pravijo, da bo na italijanskih železnicah ukonjen tretji razred. To je lepo in prav, saj smo vsi ljudje enaki in vsakdo se rad udobno vozi. Sitno je le, da nameravajo pri tem zvišati potnino za 25 od sto. Ker avtobusi ne smejo biti bolj poceni kot železnice, bi se skoro gotovo zvišala tudi na njih vozina.

Kar nameravajo, se zdi na oko zelo demokratsko, v resnici bo pa postalo potovanje dražje.

RAZJARJENI BIK

Iz mestne klavnice v Livornu je ušel bik. Ves razjarjen je dirjal po ulicah in nevarno ranil tri osebe. Nenadoma se je ustavil pred avtomobilom in se tudi nanj ujezil. Z vso silo se je vanj zagnal, a pri tem so se mu rogovi zapletli v stroj, da jih ni mogel več potegniti ven.

Koliko bikov je tudi med nami, ki se zaletijo in ne morejo več nazaj!

»REGIMENT PO CESTI GRE«

Prejšnji teden je po dunajskih ulicah korakala prva četa nove avstrijske vojske. Dunajčani so kar noreli od veselja in metali cvetje na vojake, ki so strumno tolkli pete za vojaško godbo spredaj.

VOJNI ORJAK

Ameriška mornarica je dobila novo nosilko letal Forrestal, na kateri je nameščenih 100 letal za atomske napade. Na ladji je v službi 3500 inženirjev in tehnikov. Stala je državo kar 125 milijard lir.

Kaj bi s tem denarjem vse lahko storili za reveže, če bi se velesile začele razoroževati!

Ob obletnici londonskega sporazuma

Nadaljevanje s 1. strani

Urednik je vprašal med drugim ministra: »Kako bodo zaščiteni pravice učiteljev, ki so že doslej opravljali to službo? Posebej mislim na učitelje, ki ne ustrezajo formalnim predpisom za izvrševanje učiteljskega poklica, kakor tudi na tiste, katerih državljanstvo ni še rešeno?«

»TUDI TI« — je odgovoril minister — »BODO OSTALI NA SVOJIH SLUŽBENIH MESTIH ŠTIRI LETA... Ostali bodo lahko tudi pozneje, če bodo v tem času zadoštili predpisanim študijskim pogojem.«

Zakaj jih torej sedaj odpuščajo? Zato — nam bodo odgovorili — ker je na žalost premalo učencev in je treba pač zmanjšati število razredov. Mi, Italijani, nismo tega krivi, zakon je zakon.

K temu pripominjamo naslednje: formalno imate prav, vendar ko gre za italijanske šole in manjšine, znate iste zakone tudi drugače izvajati.

V rokah imamo uradni seznam italijanskih ljudskih šol na južnem Tirolskem iz leta 1952. Tu beremo prav zanimive podatke: v okraju Brixen so delovale tedaj italijanske

šole z naslednjim številom učencev: V Neustiftu v enem razredu 8 učencev, v St. Andri 3, v Afersu 2, v Tschötschu 2, v Albeinsu 1 učencec. Isti položaj je bil v okraju Bruneck: vas Kiems je imela v laški šoli 5 učencev, Onach 4, St. Sigismund 4, Ehrenburg 3, Montal 2, Oberrasen enega. V okraju Taufers so imele italijanske šole v St. Johannu in Ahon 3 učence, v Steinhausu 2, v Luttachu 1, v Prettau-u- 1 in v Gaisu 1. In tako bi lahko nadaljevali.

Iz tega spoznamo vsekakor, da vlada iste zakone tolmači lahko strogo po črki, če hoče, lahko pa tudi bolj širokogrudno.

Zakaj naj bi ne bila s šibko slovensko manjšino ravno tako velikodušna, kakor je z italijansko na južnem Tirolskem? To bi bilo zelo potrebno in človeško posebno na Tržaškem, ki se bori s težko gospodarsko krizo in hudo brezposelnostjo.

Če bi dr. Palamara svoje ukrepe še enkrat premislil in jih — kakor je na tiskovni konferenci sam namignil — spremenil, bi mu bili Slovenci hvaležni, obenem bi pa zelo koristil ugledu Italije med našim narodom to- in onstran meje.

Dopisi v Tržaškega

DOLINA

Pretekli petek je generalni vladni komisar dr. Palamara obiskal dolinsko občino. Na županstvu so ga sprejeli župan in odborniki, ki so visokemu gostu obrazložili najnujnejša in najvažnejša gospodarska vprašanja naše občine. Po razgovoru, ki je trajal približno uro in četr, se je dr. Palamara odpeljal v Zgonik. Predstavnika italijanske vlade v Trstu sta spremljala njegov tajnik dr. Santini in ravnatelj za javna dela dr. Palomba.

Na tiskovni konferenci, ki je bila pretekli ponedeljek, je dr. Palamara med drugim poročal, da bo država tudi letos krila primanjkljaj dolinske občine, kateri znaša 32 milijonov lir. Za javna dela pa so določili 55 milijonov, ki jih bodo uporabili do konca prvega polletja 1956.

Ne poznamo sicer do podrobnosti gospodarskega načrta naše občine, vendar menimo, da bi od 55 milijonov lahko določili potrebni znesek za napeljavo vodovoda v Jezero. To delo je brez dvoma najnujnejše in bi moralo imeti prednost pred katerokoli drugo gradnjo v naši občini. Upamo, da bodo naši občinski možje naredili vse potrebno, da prebivalci Jezera pridejo v doglednem času do zdrave pitne vode.

PREBENEG

Silno smo se razveselili, ko smo v torek v časopisih brali, da so oblastva določila 18 milijonov lir za obnovo naših požganih poslopij. Čeprav je od konca vojne minilo že 10 let in smo med tem časom utrpeli neprecenljivo gospodarsko škodo, smo sedaj kljub vsemu zelo zadovoljni, ker upamo, da se bliža konec našega velikega gorja.

Ker pa prav dobro poznamo upravni stroj italijanske države, se nas sedaj loteva strah, da se bo stvar zavlekla ali celo obtičala v številnih predalih tržaškega tehničnega urada. Bojimo se, da bo minilo še dolgo časa, preden se obnovitvena dela dejansko pričnejo.

Zato prosimo vsa oblastva, predvsem domačo občino, naj poskrbe, da se določeni znesek čimprej uporabi. Kdorkoli nam bo v tej zadevi pomagal, naj bo prepričan, da ga bo spremljala hvaležnost vseh prebivalcev Prebena.

Naj izrazimo še priznanje Novemu listu, ki je večkrat posvetil mnogo pažnje prav vprašanju obnove naše vasi, kakor tudi drugim perečim gospodarskim potrebam tržaškega podeželja.

ZGONIK

Pretekli petek je bil na uradnem obisku v Zgoniku generalni komisar dr. Palamara. V občinskem domu so ga sprejeli župan in odborniki, ki so se z visokim gostom zadržali v daljšem razgovoru. Po pozdravnih besedah je župan Obad dr. Palamari podrobno orisal najbolj pereče gospodarske potrebe naše občine ter prosil za pomoč države. Generalni komisar je obljubil, da bo vsem vprašanjem posvetil največjo pozornost ter jih skušal zadovoljivo rešiti.

In res je dr. Palamara držal besedo, saj je že tri dni kasneje novinarjem med drugim sporočil, da bo naša občina dobila 16 milijonov in 500.000 lir za kritje rednega proračuna ter 46 milijonov in 500 tisoč za izvedbo gospodarskega načrta.

Del zadnjega zneska bodo uporabili za gradnjo novega šolskega poslopja v Zgoniku. Danes bi radi ponovno sprožili vprašanje redne kmetijske šole ali tečaja, o katerem smo že nekajkrat govorili. Takale šola se bo prav gotovo laže uresničila, kadar dobimo nove prostore. Naj naši občinski možje, ko bodo pripravljali načrte za novo poslopje, vzamejo v resen pretres živo potrebo slovenskega kmečkega življa po temeljiti strokovni izobrazbi.

NABREŽINA

Na žalost je smrtna kosa zadnje tedne pri nas bogato žela. V torek, 27. septembra, je ponovno zamahnila po življenju mladega človeka.

Zaradi nesreče, ki se je pripetila na delu, je preminil 28-letni domačin Marijan Radovič. Pokojnik je bil zaposlen kot vozač pri gradnji avtoceste Nabrežina—Tržič. Ko so z dvigalnimi stroji nakladali kamenje na tovornik, se je mladenič za hip pomaknil pod žerjav, odkoder mu je kos kamna padel na glavo ter mu ranil lobanjo. Zatekel se je v tržaško bolnico, kjer pa je kljub negi in pri-

zadevanju zdravnikov po 5 dnevih trpljenja izdihnil.

Pokojni Marijan izhaja iz znane Mohorinkne družine. Bil je družaben in narodno zaveden fant, ki se je lotil vsakega dela. Razumne in razgledanega mladeniča bo zato marsikdo pogrešal.

Pretekli četrtek se je iz hiše žalosti vil pogreb na domače pokopališče. Na zadnji poti je pokojnika spremljalo mnogo Nabrežincev in okoličanov. Domača godba je igrala žalostinke. Opazili smo veliko vencev in cvetja, med temi tudi vence s slovenskimi trakovi, ki so mu ga poklonili njegovi sovrstniki — fantje in dekleta. Ob odprtem grobu so mu v slovo zapeli nabrežinski pevci.

Užaloščeni družini, ki je ob težki in nepričakovani izgubi tako prizadeta, izrekamo iskreno sožalje. Blagemu pokojniku pa naj Bog dodeli večni mir.

REPENTABOR

Naši občinski možje so se prav gotovo odahnili, ko so zvedeli, da bo država tudi letos krila redni proračun naše občine. Dr. Palamara je na zadnjem tiskovnem sestanku med drugim izjavil, da so Repentabru določili 4 milijone in 500 tisoč kot dopolnilo proračunu ter 17 milijonov za javna dela. S slednjim zneskom bodo izvršili dela, ki jih predvideva zadnji gospodarski načrt.

Javna dela v devinsko-nabrežinski občini

V torek je generalni komisar dr. Palamara imel tiskovni sestanek, na katerem je osvetlil državni proračun za Tržaško ozemlje, in sicer za tekoče polletje ter za prvih šest mesecev 1956. Omejili se bomo tu le na podatke, ki zadevajo devinsko-nabrežinsko občino.

Država bo letos nudila 36 milijonov in pol kot dopolnilo k rednemu proračunu. Za javna dela pa so določili 73 milijonov.

Zadnjo vsoto bo občina uporabila za izvedbo gospodarskih načrtov, ki v glavnem predvidevajo naslednja nova dela: gradnjo občinske hiralnice, nov otroški vrtec v Nabrežini, novo šolo v Sosljanu, asfaltiranje cest Vižovlje — Mavhinje in Šempolaj — Prečnik ter napeljavo vodovoda na železniško postajo v Devinu.

Če k temu dodamo dela, ki jih bo izvršila ustanova Selad, lahko rečemo, da stojimo pred živahno gradbeno dejavnostjo.

Najbolj nas veseli, da so oblastva končno uslišala prošnje naših Mavhinjcev, ki so dolgo vrsto let brezuspešno moledovali, naj se jim dokončno in temeljito uredi cesta za Vižovlje. Vse kaže, da se bo to vprašanje, hvala Bogu, v kratkem rešilo.

Nova hiralnica bo nekaka krona štiriletnega delovanja sedanje občinske uprave. Sedaj nastane vprašanje, kje naj se hiralnica zgradi; a o tem bo v kratkem sklepal občinski svet.

Šola v Sosljanu in otroški vrtec v Nabrežini nista pravzaprav novi deli, ker je zanju bilo nekaj denarja že nakazanega v prvem polletju t. l. Sedaj so določili še zadnji obrok.

O sosljanski novi šoli bi se dalo marsikaj napisati. Naj le rečemo, da se je rodila pod slabo zvezdo. Najprej je nastala huda borba za prostor, ker je občinska uprava proti volji ogromne večine Sosljančanov in Vižovcev hotelo šolo zidati onkraj glavne ceste,

ob morju. Ko so se dokončno zmenili za stavbišče, je pa cestna uprava temu nasprotovala, češ da pojde po parceli nova cesta.

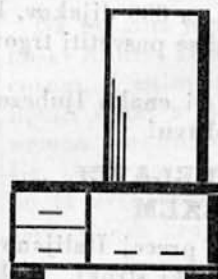
Treba je bilo najti novo zemljišče in se je zato gradnja šole zavlekla. Slišali smo, da je zadeva sedaj že dobro napredovala in da lahko upamo na skorajšnji začetek del.

Naj ob koncu sporočimo še vest, ki prav gotovo ne bo razveselila marsikaterega občana. Te dni je občinska uprava dobila sporočilo, v katerem ji tehnični urad v Trstu sporoča, da je obnova v Cerovljah, Mavhinjah, Vižovljah in Medji vasi dokončno zaključena. O tem vprašanju bomo pisali prihodnjič.

ZACETEK SOLSKEGA LETA

Učenci in učence Učiteljskega in Trgovske akademije se zberejo v soboto, 8. t. m. ob 8.30, v cerkvi pri sv. Ivanu k otvoritveni službi božji. Redni pouk se začne v ponedeljek, 10. oktobra.

Na višji realni gimnaziji s klasičnimi vzporednicami se začne novo šolsko leto 1955/56 v ponedeljek, 10. oktobra ob 9.30, s sv. mašo v cerkvi sv. Antona starega.

TOVARNA

Prinčič

KRMIN - CORMONS
TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje i t d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

Dopisi iz Goriške

ZA PRAVICE IN KORISTI GORICE

V ponedeljek je bilo v trgovinski zbornici važno zborovanje zastopnikov vseh gospodarskih in socialnih združenj ter političnih strank. Izvolili so dva posebna odbora, ki imata nalogo, da ščitita koristi Gorice proti železniški upravi. Kot važno prometno središče bi bila Gorica močno oškodovana, če bi se nova železniška proga Zagraj—Sv. Ivan ob Nadiži dejansko izvedla. Odbora se bosta borila, da se na progi Trst — Gorica — Videm zgradi dvojni tir, in sicer tam, kjer ga še ni, ter da se čimprej postavi železniška zveza med južno in severno postajo v Gorici. V tehničnem odboru je med drugimi tudi inženir Caccese, novi predsednik goriških industrijcev.

NOV PREDSEDNIK INDUSTRIJCEV

Društvo industrijcev je pretekli četrtek izvolilo za novega predsednika inženirja Franca Cacceseja. Dosedanji predsednik je bil g. Mucchiut iz Gradiške. G. Cacceseja poznamo goriški Slovenci prav dobro, a žal le od slabe strani. Saj nosi ta mož glavno zgodovinsko krivdo, da nam je fašizem leta 1929 uničil Zadružno zvezo, našo najvažnejšo in najmočnejšo gospodarsko organizacijo, v kateri je bilo včlanjenih nekaj stotin dobro uspevaajočih zadrug. Tedanje načelstvo Z. Z. je bilo odstavljeno in so namesto svobodno izvoljenega vodstva to prevažno ustanovo vodili razni komisarji, ki so poskrbeli, da so bile Zveza in njene podeželske članice uničene. Med komisarji je bil tudi Caccese. Škoda, ki smo jo Slovenci zaradi tega velikega ropa našega narodnega premoženja pretrpeli, gre po današnji valuti v milijone.

V njenem ponosnem poslopju na Korzu posluje danes šolsko skrbništvo.

Slovenci še vedno čakamo, da nam oblastva vrnejo izropane gospodarske in kulturne domove, zlasti poslopje Zadružne zveze, bivši Trgovski dom, Alojzijevišče in še marsikaj drugega, kakor tudi povrnejo vso ogromno gospodarsko škodo, ki nam jo je povzročil fašizem. Dokler ne bodo med nami vsi ti računski pošteno in pravično poravnani, ne more priti do resničnega pravega sožitja med sosednima narodoma. Tu gre za pravice goriških in tržaških Slovencev, katerim se ne bo homo nikdar odrekli.

ZAGRAJ

Posestniku Floreaninu Francu so tatovi posekali kar 120 akacij. Ko je mož to ugotovil, je takoj odšel v vas in povabil štiri prijatelje, da gredo z njim v gozd. Prepričan je bil, da se bodo tatovi vrnili po svoj plen. Zato se je skrtil s prijatelji v gozdu. Čakali so precej dolgo in se že hoteli vrniti domov, ko zagledajo pred gozdom tri sence na kolesih. Bili so trije mladeniči; ko so vrgli kolesa na tla, so z akacij porezali veje, debela so povežali v šest snopov in jih privežali na kolesa.

V tem trenutku so jih domačini napadli, nekaj časa so se z mladeniči pretepali, slučajno se je pa pojavila še orožniška obhodnica. Tedaj so trije tički obupali in se spuстили v beg, eden izmed njih je na kolesu zbežal proti Sovodnjam.

Kmalu nato so orožniki ugotovili, kdo so tatovi, ter jih odvedli v zapore. Goriško sodišče jih je pretekli petek obsodilo na pet do šest mesecev zopora in 4 tisoč lir denarne kazni. Toda le eden izmed njih bo kazen res odsedel, ker sta druga dva bila obsojena le pogojno.

Clovek ima vtis, da je pognala obsojence v tatvino brezposelnost.

SOVODNJE

Pred dnevi so vse Sovodenjce vznemirili orožniki iz Gabrij, ker so izvedli hišne preiskave pri nekaterih naših domačinih. Izvršili so jih baje po nalogu goriškega državnega pravdnika. Razlogov za preiskave pa niso prizadetim hoteli razodeti. Gospoda prefekta naprošamo, da vso zadevo dobro preišče, ker je končno on odgovoren za upravo goriške dežele in mir v njej.

Želimo, da se javno pojasni, zakaj se naši mirni in pošteni ljudje brez potrebe vznemirjajo s tako bučnimi hišnimi preiskavami. Upamo, da se to ne bo več zgodilo, niti pri nas niti drugod med goriškim prebivalstvom. Saj je več ko dovolj, ako se s političnimi preiskavami mučijo in strahujejo naši bratje v Beneški Sloveniji in na Tržaškem.

PRAZNIK GROZDJA

Preteklo nedeljo smo ob najlepšem jesenskem vremenu tudi v Gorici uživali žlahtno grozdje furlanskih in briških vinogradov. V ljudskem vrtu so ga precej prodali; tudi pokušavanju raznih domačih vin se nismo odrekli. Vso zabavo so nam še pozivili plesalci iz Ločnika.

Z veliko srebrno svetinjo in diplomo so odlikovali trgovko Debenjak Marijo iz ulice Carducci št. 18, gostilničarja Karla Brumata na Kornu, bar v ulici Carducci št. 10 in bar Cremonese v ulici Mazzini št. 3.

Slavje grozdja je ob navzočnosti vseh najvišjih oblastnikov svečano otvoril prefekt dr. De Zerbi.

POGREB DR. F. JAKONČIČA

Pretekli četrtek so na šempetrskem pokopališču pokopali priljubljenega goriškega zdravnika dr. F. Jakončiča. Pogreba se je udeležilo veliko ljudi iz Brd in Nove Gorice. Pa tudi njegovih prijateljev in poklicnih tovarišev je bilo precej. Od pokojnika sta se na grobu poslovila prof. Marij Bratuž in zdravnik dr. Lambert Mermolja. V svojem govoru sta orisala pokojnikov značaj in njegovo delo za goriško ljudstvo.

Krepak pevski zbor mu je zapel v cerkvi veličastno žalostinko Nad zvezdami, na grobu pa žalostinki Vigred se povrne in Gozdnič je že zelen.

Naj blagi pokojnik mirno počiva v dobrem Stvarniku.

IZ DOLA

V dopisih Novega lista smo že večkrat opozarjali na potrebo naših osmero vasić po električni luči. Mi zares ne moremo razumeti malomarnosti oblastev, da se na glavni prometni žili prav nič ne poskrbi za primeren razsvetljavo naših vasić. Skoro povsod v naši okolici, daljnji in bližnji, že sveti elektrika, le pri nas se še vedno mučimo s starodobno petrolejko. Zato je že skrajni čas, da se ta zadržalost odstrani.

IZ LOBERDOBA

Vsi Kraševci želimo, da se tudi za naše vasi otvori posebna obmejna avtobusna proga. Najprimernejši bi bil blok Jamlje—Klarič, ker je tu najugodnejša zveza med vsemi vasi naše občine, Tržiča in Starancana ter v naselji na jugoslovanski strani. Blok naj bi bil odprt tudi ob nedeljah, saj imamo navadni ljudje čas za obiske le ob nedeljah in praznikih. To je volja vsega kraškega ljudstva in je prav, da se na obeh straneh, v Italiji in v Jugoslaviji, spoštuje in upošteva.

PLEŠIVO

V listu smo svoj čas poročali, da m. s. i. k. m. minška občinska uprava napeljata elektriko preko Subjide do naše vasi. Prav tako so nam tudi obljubljali podaljšanje vodovoda do Plešivega.

O obeh zadevah je ponovno razpravljala k. m. minški občinski svet. Zelo se pa bojimo, da bo vse ostalo le pri prijaznih besedah. Zato ponovno dvigamo svoj glas in pričakujemo, da se obljube zares čimprej izpolnijo.

VESELA VEST

V ponedeljek, 3. oktobra, sta si v cerkvi sv. Roka v Gorici obljubila večno zvestobo gđc. Boža Cerne in g. dr. Mervic Danilo. Mnogoštevilnim čestitkam se pridružuje tudi naš list. Nevesta je iz znane narodno zavedne družine Lojzeta Cerneta.

SPREMEMBE NA SREDNJIH SOLAH

Na goriških srednjih solah je v preteklem tednu višja šolska uprava odredila nekatere spremembe. Dosedanji zaslužni ravnatelj dr. Josip Nemeč, ki je deset let vodil tri slovenske srednje šole, je razbremenjen dolžnosti ravnatelja na liceju - višji gimnaziji. Opravljati bo pa še nadalje ravnateljske posle na učiteljišču in nižji gimnaziji.

Za ravnatelja na liceju in gimnaziji je postavljen dr. Mihael Rožič, naš rojak iz Pevme, ki je pred nekaj tedni napravil izpit za ravnatelja višjih srednjih šol.

Obema čestitamo v zavesti, da bosta složno delovala za prosopeh našega šolstva!

LETOSNJA MATURA

Kljub izredno slabemu uspehu letošnjih maturantov v poletnem roku, so v jesenskem vsi kandidati hvala Bogu maturo izdelali.

Maturirali so: Bednarik Slavko, Češut Ivan, Cotar Zorka, Devetak Emil, Debenjak Jožef, Gravner Marija, Faganel Katerina, Sgubin Gvido.

Vsem iz srca čestitamo in jim želimo mnogo sreče ter uspeha v življenju.

CEPLJENJE PROTI KOZAM IN DAVICI

Zupanstvo razglašča, da morajo biti v jesenskem roku cepljeni vsi otroci, ki so se rodili v prvem polletju 1954 ali tudi prej, če doslej še niso bili cepljeni.

Cepljenje bo v občinski ambulanti v ulici Mazzini št. 7 od 3. do 8. oktobra, in sicer od 9. do 10. ure. Tu bo zdravnik cepil otroke iz Gorice in Standreža. Otroci iz drugih naselij goriške okolice pa pridejo na vrsto 10. in 11. oktobra v podgorski ambulanti.

Starši, ki ne poskrbe za cepljenje otrok, bodo kaznovani, njihovi otroci pa ne morejo obiskovati otroških vrtcev in šol.

ZNANA URARNA IN ZLATARNA

M. Šuligoj

GORICA - Ul. Carducci 19
(Gospodna ulica)

Bogata izbira švicarskih ur, moderno in lično izdelana zlatnina

Cene zmerne - Popravila z jamstvom

Beneška Slovenija

DOLENJE SEVCE (SV. LENART)

Naša vas stoji na vrhu skalnatega hribčka 550 m nad morjem. Polja imamo zato malo. Obdelujemo ga le z lopato in motiko. A vendar smo veseli in zadovoljni, če nam naša zemljica rodi dva koša »panogla«. Letos ne bomo na žalost imeli niti toliko, da bi enkrat skuhalo polento. Cele trume divjih prašcev se vsako noč podijo po naših nasevih, polomijo koruzna stebila in razjedo še mlečne storže. Ker nam je lov na zverjad prepovedan, smo se obrnili na občinska oblastva in upamo, da nas rešijo hude nadloge. A kdo nam bo povrnil veliko škodo? Prefektura bi morala vsekakor skrbeti, da lovci naredo svojo dolžnost. Ker se to ni zgodilo, je nujno potrebno, da se ljudem v njihovi bedi pomaga.

IZ REZIJE

Do prve svetovne vojne je vsa Rezija spadala pod eno župnijo in eno občino s sedežem na Ravenci. Župna cerkev na Ravenci je posvečena Materi vnebovzeti. V tej župniji so bile še podružnice Sv. Jurija na Bili, v Osoju (Osseaco) in Stolbici (Stolvizza). Za dušno pastirstvo Rezijanov so skrbeli trije duhovniki, župnik in dva kaplana; stanovali so na Ravenci in so do prve svetovne vojne bili vsi trije Slovenci. Tedaj pa sta se kapla-

na nastanila v Osoju oziroma Stolbici. Pozneje sta kaplaniji postali samostojni vikariji. Danes pa sta samostojni župniji.

Pod Osoje spada tudi nad pet ur težavne hoje oddaljena vas Volčja (Uccca) ali »Bjeli patok«, ki se nahaja v pusti dolini med Stolum, Muzcem ter Kaninom. Duhovnik iz Osoja je nekajkrat poleti hodil v Volčjo, kjer je po več dni učil krščanski nauk, krščeval in blagoslavljal grobove. Pozimi je bila Volčja nedostopna in so le poleti mogli njeni prebivalci po živež daleč na Žago ali pa še dalje v Tarčent. Bili so brez dvoma zelo revni. Po prvi svetovni vojni se je njih stanje nekoliko izboljšalo, ker so bili povezani s svetom po cesti, ki pelje iz Tarčenta na Žago, v soški dolini. Dobili so šolo in ob nedeljah je škofija večkrat pošiljala motoriziranega duhovnika, ki jim je maševal v cerkvi sv. Antona Padovanskega.

Sedaj smo zvedeli, da so v Volčji ustanovili posebno kaplanijo, ki je podružnica osojske fare, ter da so tja poslali za kaplana g. Vita Ferrino. Doslej je ta duhovnik kaplanoval v Njemah. Tamkajšnji ljudje so prvega kaplana sprejeli z velikim veseljem, četudi vedo, da ga vsi ne bodo niti razumeli. Doslej so se v »Bjelem patoku« rodili, živeli in umirali brez duhovnika. Prvi »jer« (duhovnik) bo živel s poučevanjem v šoli.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 162: Črvi (tarne) mi razjedajo pohištvo in deske v sobah. Kako bi jih odpravila?

Odgovor: To niso črvi (črvi so vedno brez nog), temveč ličinke nekih metuljev. Takih metuljev, katerih ličinke se zarijejo v les in ga razjedajo, je več vrst. Za odpravo ličink iz pohištva je najučinkovitejše sredstvo ogljikov žvepec (solfuro di carbonio), katerega uporabljajo tudi proti piškavosti žita. To je hud strup, ki se v bližini ognja tudi rad vname. Zato je pri uporabi potrebna skrajna previdnost. Ko ga uporabljate, priporočamo, da imate pokrita usta in nos z ruto; na noben način pa ne smeš takrat kaditi. Ličinke delajo v lesu rove, njihovi vhodi ali izhodi pa so vidni kot male ali večje luknjice. V te luknjice moramo spraviti kapljice ogljikovega žvepeca, ki škodljivca umori. Nekatere ličinke bodo tudi pritekale iz luknjic, brž ko zavahajo žvepec. Kako spravimo kapljico žvepeca v luknjico, ko so nekatere tako majhne? V ta namen se poslužujemo injekcijske igle (iste kot za injekcije pri ljudeh), ki gre v najmanjšo luknjico. Potrebno pa je paziti, da kake luknjice ne izpustimo, ker bi mogoče ravno v tisti bil škodlivec, med em ko bi druge bile prazne. Manj zanesljivo sredstvo, a mnogo uporabljeno, je navadni ben in, s katerim ravnamo tako kot z žveplecem. Dober je tudi najnovejši tekoči »killing«, ki vsebuje poleg DDT še druge močnejše snovi. Ko smo spravili kapljico žvepeca v vsako luknjico, jo zamašimo s cepilnim voskom ali tudi z voskom za parkete. Tega voska potrebujeteš prav malo, saj ga nanosiš le z malo krpo, s katero dotično mesto parahlo obdrgneš.

NOVI LIST V VSAKO SLOVENSKO HIŠO

BELI GRAD ZAKLETI GRAD

S smrtjo Maksimilijana je padlo zagrinjalo po prvem dejanju miramarske žaloigre.

Ladja »Novara«, ki je l. 1857 vozila sanjavega nadvojvodo okoli sveta in je zmagoslavno jadrala z novim cesarjem leta 1864 v Mehiko ter se potem junaško borila pri Visu, se je v januarju 1868 žalostno in v črno ovita pomikala čez Atlantik z mrtvim truplom moža, ki je sanjaril o novem cesarstvu Karla V. Zaradi tajnega prokletstva se je sen razblinil in ostal je le spomin...

II.

Komaj se je izpolnila usoda prvega z miramarskim prokletstvom zaznamovanega moža, je že začela teči usoda drugih, ki so prišli pod vpliv gradu ob morju.

Najprej je zadelo cesarico Elizabeto, ženo Franca Jožefa, ki je hladno gledal, kako se njegov brat pogreza v grob. Elizabeta, imenovana po smrti tudi cesarica žalosti, je prišla v Miramar in s tem se pričlenila

DRUGI DEL ŽALOSTNE POVESTI

V Miramaru je morilec Lucheni prvič oprezoval za svojo žrtvijo cesarico Elizabeto. Ko se je sprehajala po grajskem parku, je oko anarhista izza žive meje ogledovalo njo, katero je pozneje zabodel v prsi z bodalom.

PET MINUT

»Zgani se vendar,« se jezi mož na ženo, »Preden se napraviš, mine cela večnost!«
»Ti si pa res neznošen!« se ona odreže.
»Saj ti že eno uro dopovedujem, da bom v petih minutah oblečena.«

Zdi se, kakor da bi bil z ženino smrtjo kaznovan cesar, ki ga ni prej ganila bratova usoda.

Tudi Elizabeta je kot Karlotka v blišču in sijaju stopila komaj šestnajst let stara na cesarski prestol. Lepa bavarska princezinja, »Sisi« so jo klicali na dvoru, je na prvi pogled vnela srce mladega avstrijskega cesarja Franca Jožefa. Sanjavo in romantično dekle, dobrega srca, a malo čudaško, je bilo prav tako pretirano v dobroti kot v nestrpnosti ali antipatiji; veselje in globoka žalost sta se vedno menjavali v njenem značaju.

Poroka se je obhajala leta 1854 z vsem sijajem španskega obreda. Toda mlada cesarica, prva lepota tistega časa, je prišla v zlato kletko. Na vsak korak so stare dvorne dame opominjale živahno dekle, da to in ono ni prav, da mora življenje do sekunde natanko teči po predpisih, da ni več sama svoja gospodinja, ampak last države. Sitni predpisi in večne dvorne ceremonije so Elizabeto zakrknile. Zaprla se je sama vase, začela pesnikovati in risati.

Najbolj ji je pa šla na živce tašča, nadvojvodinja Sofija, ki se je vrinila med sina in snaho. Oblastna gospa je hotela cesarici vse predpisovati in polagoma sta se popolnoma odtujili. V svojem dnevniku imenuje Elizabeta Sofijo »hudobno«. Zakonec pa sta prva leta živela v popolni slogi; posebno ko so se rodili otroci: Sofija, Gizela in prestolonaslednik Rudolf.

Zlata kletka je pa postajala cesarici Elizabeti vedno bolj tesna. Ne le dvorne spletke, tudi politični položaj jo je dušil vedno

bolj. Po porazih Avstrije v Italiji in kasneje l. 1866 pri Kraljevem Gradcu, je začelo vreti tudi na Madžarskem. V ta politični vrvež so povlekli tudi cesarico, češ da je zaradi svojih liberalnih idej bolj naklonjena Madžarom kot pa Nemcem v Avstriji. Avstrijsko visoko plemstvo ji ni bilo naklonjeno, ogrski velikaši so ji pa vpili »eljena«. Cesar je začel ženo malo sumničiti. Toda njena lepota in ostroumje sta cesarja premagali, tako da se je ženo začel posluževati celo v politiki. Z njeno pomočjo je dosegel popolno spravo z Madžari. Kronanje kraljevske dvojice v Budimpešti l. 1867 je bilo še bolj veličastno kot cesarsko na Dunaju.

Vse razkošje, lepota in oblast niso pregnali tihega črva, ki je ril v njenem srcu. Iskala je pozabe v strastni predanosti jezdarjenju. Po cele dneve je jahala na konjih. Postala je odlična jahačica, tudi če je parkrat padla s konja in si pretresla možgane. Potem je začela romati po svetu. Kot Maksimilijana jo je gnalo iz kraja v kraj. »Le narava mi nudi pozabe in me reši spon dunajskega vzdušja,« si je zapisala.

Na enem takih beganj je prišla v zdravišče Kissingen. Tu je nastopala, kar je bilo njeni naravi vrojeno, kot »angel usmiljenja«. Vsak dan je vozila na sprehod slepega vojvode Meklenburškega. Srečala je tudi ohromlega angleškega pesnika Colletta in potiskala njegov voziček po sprehajališču. Levoviščarji so s spoštovanjem opazovali to čudno trojico. Ni se bala obiskovati niti bolnišnic, kjer so ležali bolniki za kolero. Njena ljubezniva prikazen je prevzela celo blazneže v dunajski norišnici, da so ob njenem bisku kar krotki postajali.

Vendar je vse to beganje z višin v nižino ni rešilo globoke otožnosti in slutenj nesrečne smrti.

(Se nadaljuje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

12 najboljših romanov

Pariški književni tednik Figaro je priredil natečaj za določitev 12 najboljših romanov v zadnjih 100 letih.

Dela so izbirali takole: Najprej je 16 francoskih književnikov, kritikov in drugih znanih kulturnih in javnih delavcev izbralo iz svetovne književnosti 35 najboljših romanov, nakar so bralci tednika določili med njimi najboljša dela. Ti so imeli pravico, izločiti ali vpisati kako novo delo.

Razsodišče 16 francoskih kulturnikov je izbralo naslednja dela: Th. Mann: Carobna gora (Nemčija, objavljen leta 1924), Stefan Zweig: Stirindvajset ur življenja neke žene (Avstrija, leta 1953), J. Peter Jacobsen: Niels Lyhne (Danska, leta 1880), Nathaniel Hawthorne: Skratna črka in Marmorni favn (Amerika 1850) in 1860), Herman Melville: Moby Dick (Amerika 1851), Henry James: Portret neke dame (Amerika 1881), Fr. Scott Fitzgerald: Veličastni Gatsby (Amerika 1925), John Dos Passos: Manhattan Transfer (Amerika 1925), E. Hemingway: Zbogom orožje (Amerika 1929), William Faulkner: Svetloba v avgustu (Amerika 1931), John Steinbeck: Sadovi jeze (Amerika 1939), Henry Miller: Max in Fagocyt (Amerika 1939), C. Dickens: Veliko pričakanje (Anglija 1860), John Meredith: Bushanova kariera (Anglija 1875), Stewenson: Otok zakladov (Anglija 1882), Thomas Hardy: Cista žena (Anglija 1891), C. Butler: Pot vsake poti (Anglija 1903), Conrad: Lord Jim (Anglija 1900), R. Kipling: Kim (Anglija 1909), Katarina Manfield: Garden party (Anglija 1922), Virginia Woolf: Mrs. Dalove (Anglija 1925), Lawrence: Sinovi in ljubimci (Anglija 1913), James Joyce: Dedalic (Anglija 1916), D'An-

nunzio: Ogenj (Italija 1899), Pirandello: Pokojni Matija Pascal (Italija 1904), Alberto Moravia: Brezbrizni ljudje (Italija 1929), Knut Hamsun: Glad (Norveška 1888), Turgenjev: Očetje in sinovi (Rusija 1860), Dostojevski: Bratje Karamazovi (Rusija 1876-1881), Tolstoj: Vojna in mir (Rusija 1864-1869), Ana Karenina (1873-1876), Cehov: Navadna zgodovina in druge zgodbe (Rusija 1889), Selma Lagerlöf: Gösta Berling (Svedska 1891), Legerkwist: Kepec (Svedska 1944), Gottfried Keller: Zeleni Henrinc (Svica 1854-1880), Franz Kafka: Metamorfoza in druge novele (Češkoslovaška 1912-1914).

Od teh so bralci izbrali naslednjih 12 romanov: Dickensovo Veliko pričakanje, Tolstojevo Vojno in mir, Hardyjevo Cisto ženo, Dostojevskega Brate Karamazove, Hawthornejevo Skratno reko, Hamsunov Glad, Kafkine Metamorfoze, Jacobsenov Niels Lyhne, Mansfieldov Garden party, Hemingwayovo delo Zbogom orožje, Kiplingov Kim in Cehova Navadno zgodovino in druge zgodbe.

Zborovanji slavistov

Mednarodna komisija za slavistična vprašanja je priredila v začetku septembra v Rimu sestanek, katerega se je udeležilo več slavistov iz raznih dežel. Vsa poročila so bila ubrana na temi »Družba in nastanek književnega jezika pri slovanskih narodih« in »Pojmovanje kritike v slovstveni zgodovini slovanskih narodov«. O prvi temi je poročal zastopnik jugoslovanskih slavistov prof. Aleksander Bjelić. Izmed slovenskih slavistov sta govorila vseučiliška profesorja iz Ljubljane dr. Anton Ocvirk »O razvoju slovenskega jezika« in prof. Anton Slodnjak »O razvoju kritike pri nas«. Na sestanku so govorili tudi o Enciklopediji slovanskih narodov, ki jo sestavljajo v Münchnu. Ob koncu so za novega predsednika izvolili italijanskega slavista prof. Giovannijsa Maverja.

Od 15. do 21. septembra je bil v Beogradu Mednarodni sestanek slavistov, ki so se ga udeležili znanstveniki iz sedemnajstih držav, med njimi ruski slavist Vinogradov, češkoslovaški Havranek, avstrijski Jagodič itd. Razpravljali so o sedanjem položaju slovanskega jezikoslovja in o zgodovini slovanske književnosti.

»SEMINAR ZA AMERISKE STUDIJE«

Schloss Loepoldskron, Salzburg (Avstrija), razpisuje študijske stipendije za naslednje tečaje v letošnjem polletju: »Ameriška zunanja politika« (od 8. januarja do 4. februarja 1956); »Pisateljstvo in publicistika v ameriški družbi« (od 12. februarja do 10. marca 1956) in »Ameriško gospodarstvo« (od 18. marca do 14. aprila 1956). Glavni pogoj za podelitev stipendije je dobro znanje angleškega jezika. Vsi, ki se za tečaje zanimajo, se lahko obrnejo za podrobnejša pojasnila na tukajšnji urad Poročevalske službe Združenih držav (USIS), Via Galatti, 1/T tel. 38-367, oziroma neposredno na ravnateljstvo seminarja v Salzburgu. Dne 13. decembra se bo mudil v Trstu pomočnik ravnateljstva seminarja, dr. Robert O. Mead, ki se bo v tukajšnjem uradu USIS-a pomenil s prosilci.

VZGOJNI KOTIČEK

Vadi se v vztrajnosti

Vsakanje življenje nam nudi nešteto prilik, da krepimo svojo voljo, toda ravno toliko priložnosti, da slabimo in drobimo svojo energijo. Več je odvisno od tega, ali znamo izpeljati do kraja, kar smo sklenili, ali se pa navadimo na to, da že ob prvi težavi, ob prvi utrujenosti, ob prvi oviri popustimo ter vržemo puško v koruzo, namesto da bi se naša moč tem mogočnejše napela, čim večje postajajo zapreke in nevspečnosti v nas samih in izven nas.

»Delo je služba božja« — pravi neki pregovor. Toda delo samo po sebi ni še služba božja, kajti opravljati ga lahko tudi tako nemarno in zapikrno, da z njim le dokažeš, kako si raztresen, nezanesljiv, površen in nestalen. Samo tako delo je »služba božja«, pri katerem zmagujejo v tebi najvišje duhovne sile nad lenobnostjo in nestalnostjo tvoje narave, samo delo, ki ga opravljaš ne le z rokami ali umom, temveč tudi z vestjo in ljubeznijo.

Kulturne vesti

Konec januarja bo gostoval v Hrvatskem narodnem gledališču italijanski koreograf, član milanske Scale Ugo dell'Ara, ki bo v Zagrebu priredil večer italijanskega baleta.

Beogradska Opera snema za angleško podjetje z gramofonskimi ploščami »Deka« štiri opere ruskih skladateljev, in sicer Čajkovskega Evgenija Onje-gina ter Pikovo damo, Glinke Ivana Susanjina in Rimski Korsakova Sneguročko. Na ploščo bodo posneli tudi opero »Mozart in Salieri«.

V Benetkah so v palači Biennale odprli razstavo jugoslovanske srednjeveške umetnosti. Razstavljenih je 83 fresk iz Srbije in Makedonije.

Pariški časopis Pacific je pred kratkim priobčil obširno reportažo publicista Leya Hiana o Jugoslaviji. V njej Ley Hian prikazuje kulturni napredek jugoslovanskih narodov.

V Zürichu so odprli razstavo 60 del jugoslovanskih umetnikov. O jugoslovanski umetnosti in slikarjih je govoril predsednik parlamentarne komisije za kulturne stike s tujino dr. Hans Oprecht.

Izmed knjig, ki so jih italijanski knjigarji letos največ prodali, je bilo na prvem mestu malovredno delo »Bonjour - tristesse« (Dober dan, žalost), ki ga je spisala francoska dijakinja Francoise Sagan. Od leta 1950 dalje je imela prvenstvo knjiga Egipčan Sinuhe, delo finskega pisatelja Mika Waltarija. Zdaj je prišla na drugo mesto. Za tretje mesto se borijo številni romani: Mitfordova Angleska žena, Douglasova Tunika, Woukov Upor na ladji Caine, Selinkove Desirée itd. Na zadnjem mestu so italijanska dela: »Prezira« Moravie, »Metello« Pratolinijsa in »Nevesta« Cicognanija.

Italijanski časopis Tempo je zaprosil trideset italijanskih najuglednejših umetnostnih kritikov, naj izberejo dvajset najboljših slikarskih del iz zadnjih petdeset let. Od kritikov, ki so odgovorili na vprašanja, se jih je največ izreklo za Matissea, in sicer za delo Mornar. Nato sledi razna dela naslednjih slikarskih mojstrov: Picassa, Modiglianija, Carraja, Morandija, De Pisisa, Brakleeja, Bonarda, De Chirica, Scipioneja, Kokoschke, Boccionija, Cezannea, Kandinskega, Rouaulta, Soutinea, Utrilla, Chagalla in Mondriana.

Znani nemški režiser E. Piscator je pred kratkim režiral v Berlinu dramatisacijo Tolstojevega romana Vojna in mir. Po izjavah nemških gledaliških kritikov je bila uprizoritev ena najboljših dramatisacij in odrskih interpretacij Tolstojevega romana.

STARA UMETNOST ŽIVI

V Italiji že več let deluje poseben državni zavod, ki skrbi, da se predstavljajo tudi stare igre. Letos bodo v nekdanjih rimskih amfiteatririh v Pompejih in v Ostiji predvajali »Oblake«, starodavno komedijo grškega pisatelja Aristofana, in »Pseudolo«, žalostno rimskega dramaturga Plauta, ki je živel v 3. stoletju pred Kristusom. Vsa ta dela so skozi tisočletja ohranila svežost in življenjsko silo. To je res prava umetnost!

Književna delavnost

Po podatkih Društva književnikov Jugoslavije je bilo od leta 1945 do letošnjega poletja objavljenih v Jugoslaviji 1280 domačih književnih del. Od teh je bilo 310 pesniških zbirk, 294 povesti, 254 mladinskih knjig, 187 esejev, potopisov in monografij, 125 romanov in 110 dramskih del.

V vsej Jugoslaviji je okrog 400 književnikov, ki so v zadnjih treh letih imeli 779 literarnih večerov in nad 200 predavanj. Književniki so včlanjeni v Zvezi društev književnikov Jugoslavije, ki vsako leto sklicuje splošna zborovanja. Tak sestanek je bil pred nedavnim v Ohridu. Udeležilo se ga je 130 zastopnikov društev književnikov iz vseh republik. Na sporedu so bila poročila o domači književnosti po letu 1945, o uspehih in problemih makedonske književnosti, o dramskem književnem ustvarjanju, o otroškem slovstvu itd.

IZ RUSKE KNJIŽEVNOSTI

Zanimiv je pogled na sodobno rusko književno delavnost. O njej je navedel nekaj podatkov tajnik Zveze sovjetskih pisateljev. Ljudstvo bere še vedno najraje stare pisatelje. Na prvem mestu je Gorki, potem sledi po vrsti delo: Puškina (70 milijonov izvodov), Tolstoja (60), Cehova (40), Turgenjeva (33), Gogolja (29). Izmed sodobnih pisateljev pa najbolj berejo Mihaela Solohova, ki je znan po veličastnem romanu »Tih Don«; Alekseja Tolstoja, potem šele Simonova in Fadejeva, ki skušata včasih prilagoditi umetnost političnim razmeram. Ljudstvo ima tudi v tem oziru tenek čut, da odklanja »la voce del padrone« v vsaki življenjski problematiki.

Zadnje čase so se začeli v Sovjetski zvezi uveljavljati tudi tuji pisatelji. Lani so natiskali 420 del v 25 milijonih izvodih. Najbolj segajo po francoskih romanopisicah.

Zagrebsko Studentsko gledališče je doseglo velik uspeh v Erlangenu v Zahodni Nemčiji, kjer je sodelovalo na festivalu študentskih gledališč. Ob koncu prihodnjega meseca namerava to mlado gledališče gostovati v Benetkah. Mladi zagrebski igralci bodo uprizorili v Benetkah Držičevi komediji Nove-la od Stanca in Tripče de Utolče.

V Philadelphiji bodo do poletja prihodnjega leta zgradili največji amfiteater na svetu. V njem bodo vsako leto avgusta in septembra nastopali najslavnejši operni pevci, simfonični orkestri in baleti. Prireditve bodo imenovali **Festivale upanja** in bodo nekaka ameriška protitež salzburskim festivalom.

Razsodišče desetorice dečkov je izglasovalo za letošnjo najboljšo francosko mladinsko knjigo roman Paula Bernarda »Konj brez glave«. Pisatelj je dobil veliko književno nagrado »Salona detinstva«.

GOSPODARSTVO

Hočeš bogat pšenični pridelek?

Pšenica ima v Italiji zadovoljivo ceno in se jo zato izplača gojiti ne le za kritje domače, družinske potrebe, temveč tudi za prodajo. Zato naj sejejo pšenico vsi, ki imajo na razpolago primerno zemljo.

Na našem ozemlju uspeva pšenica povsod, ni pa za vse kraje primerna oziroma najbolj dobičkonosna ista sorta. Izbrati jo moramo po kakovosti zemlje in lege. Če kdo ne ve, katero sorto bi sejal, naj vpraša na Kmetijskem uradu, kjer so vprašalci dolžni dati pravilni nasvet. Vsako leto pa zamenjaj seme.

DOBRO PRIPRAVI ZEMLJO!

Vse sorte pšenice zahtevajo, da zemljo čim globlje zrahljaš, ker pšenične korenine segajo zelo globoko, celo do enega metra. Največje pridelke imajo v krajih, kjer zemljišče preorjejo na globino 35 cm, kar je seveda mogoče samo s traktorjem. Pri nas, posebno na Krasu, ni mogoče tako globoko orati, ker v splošnem ni plast zemlje tako debela, vendar orji čim globlje in pravočasno! Mnogi žal orjejo oziroma rahljajo zemljo komaj tik pred setvijo. Bolje je, da je zemlja prej pripravljena, to je prej preorana in tudi pognojena, ker v preorani zemlji bolje delujejo zemeljske bakterije. Teh sicer ne vidimo s prostim očesom, a so v zemlji. V enem naprstniku zemlje jih je na milijone. Brez delovanja bakterij bi ne bila zemlja rodovitna. V začetku oktobra bi morale biti pri nas že preorane vse njive, kamor mislimo sejati ozimno pšenico.

S ČIM GNOJITI

Bogat pridelek da samo rodovitna zemlja. Rodovitnost pa je odvisna predvsem od gnojenja, za katero je najvažnejši hlevski gnoj. Ta namreč prinaša zemlji gnojilno moč, poleg tega jo rahlja in s tem omogoča dostop zraku v njene plasti, veče vlago ter prinaša v zemljo črnico-humus, ki je prvi pogoj delovanju bakterij. Te razkrajajo hlevski gnoj in umetna gnojila v enostavnejše oblike, ki skupno z vlago tvorijo raztopine, katere po tem rastlinske koreninice vsrkajo.

Zato mora biti vsako zemljišče pognojeno s hlevskim gnojem. Če sledi ozimna pšenica krompirju, kateremu smo bogato pognojili s hlevskim gnojem in je zemlja od tega še črna in rahla, polagamo večjo pozornost na umetna gnojila. Če pa nismo prejšnjemu pridelku bogato gnojili z umetnimi gnojili, potem moramo zemljišče pognojiti z obilnim hlevskim gnojem. Na vsakih 100 kv. m zemlje moramo podorati najmanj 300 kg dobrega hlevskega gnoja; bolje bi bilo, da bi ga podorali 400 ali celo 500 kg.

Ker pa je hlevski gnoj precej enostransko gnojilo, moramo gnojenje dopolniti z umetnimi gnojili. Tu pridejo v poštev predvsem superfosfat (perfosfato), kalijeve soli (sale potassico) in žveplenokisli amoniak (solfo-ammonico). Na vsakih 100 kv. m moramo potrositi od 6 do 8 kg superfosfata, kalijeve soli in žveplenokislega amoniaka pa po 2 kg. Ta umetna gnojila lahko tudi zmešamo in jih istočasno raztrosimo. Namesto

navedenih umetnih gnojil lahko raztrosimo tudi kako sestavljeno gnojilo, ki vsebuje v pravilnem razmerju dušik, fosforno kislino in kalij. V trgovini je več takih gnojil.

Gnojenje s hlevskim gnojem in z navedenimi umetnimi gnojili naj bo izvršeno vsaj nekaj dni pred setvijo. Če bi pa kdo hotel gnojiti z apnenim dušikom ali s črnim prahom (calcocianamide), mora to opraviti vsaj 8 dni pred setvijo. Apneni dušik mora nekoliko zgubiti na jedkosti, ki bi drugače znala škoditi nežni pšenični kali. Apnenega dušika raztrosimo na 100 kv. m površine po 2 kg.

KAKO IN KDAJ SEJEMO?

Če je le mogoče, sejemo s sejalko. S strojem lahko vsejemo le natančno določeno količino pšenice, ki je za dotično sorto priporočljiva. S tako setvijo dobimo enako gostoto po vsej njivi in ker je seme v vrstah, je s tem olajšano tudi obdelovanje, n. pr. pletev.

Kdaj sejati? V Furlaniji to opravijo sredi oktobra. Ta čas je tudi za nas najbolj priporočljiv. Na vsak način naj se dokonča setev do konca tega meseca, samo v skrajnih primerih v prvi tretjini novembra.

V vsakem gospodarstvu je uspeh odvisen od nizkih proizvodnih stroškov. Kdor pridelava 100 kg pšenice z najmanjšimi stroški, ima od tega pridelka največji dobiček. To

Sportni pregled

NOGOMET

Po zadnji silno razburkani nedelji, ko sta A in B moštvo Jugoslavije doživeli popolno zmago nad Nemčijo, svetovnim prvakom, in po neodločenem izidu med Rusijo in Madžarsko je v nogometu nastopilo zatišje. Pomembna je le dvojna zmaga Madžarske proti A in B moštvo Češkoslovaške. V Pragi je namreč madžarsko A moštvo premagalo domače moštvo s 3:0 in B moštvo z 2:1. Obe zmagi kaže, da madžarska nogometna zvezda še ni zatonila.

Tudi v italijanski A ligi ni bilo velikih presenečenj. Fiorentina je celo na tujem igrišču pokazala, da je letos najresnejši kandidat za naslov državne prvaka, saj je premagala Juventus kar s 4:0. Triestini se je topot sreča nasmehnila. Zmagala je proti Laziju z 1:0. Obe moštvi sta pokazali precej slabo igro. Izstopal je zopet Bernardini. Ostali izidi: Atalanta - Torino 1:2; Bologna - Novara 3:2; Inter-Propatria 4:0; Napoli - Genoa 2:1; Milan - Padova 5:1; Roma - Spal 1:1; Sampdoria - Lanerossi 1:3.

V Jugoslaviji to nedeljo ni bilo tekem za državno prvenstvo, ker so se nadaljevala srečanja za jugoslovanski pokal. Lepo je topot zaigral Hajduk, ki je premagal Zagreb na njegovem igrišču s 3:0. Najbolje sta igrala Vukas in Koheza. Med BSK in Radničkim tekma ni bila niti zapimiva niti lepa. Zmagal je BSK z 2:1. Crvena zvezda je premagala Dinamo s 4:1, potem ko so dvakrat morali podaljšati igro. Spartak pa Vojvodino z 2:0. Tako so prišli v polfinale: Hajduk, Crvena zvezda, BSK in Spartak. Po nedeljskih tekmah sodimo, da bo dobilo jugoslovanski pokal Vukasovo moštvo.

ATLETIKA

V Bukarešti je bil te dni velik mednarodni miting, katerega se je udeležilo kar 17 evropskih držav. Od tega nastopa so si vsi obetali novih rekordov. Toda dež je prekril račun. Od Jugoslovancev se je najbolje odrezal Stritof, ki je po 4000 m izgubil sprintarico in Kljub temu prispel tretji na cilj - 5000 metrov. V metu diska je Krivokapič za-

pa dosežeš, če se držiš zgoraj navedenih navodil.

PAZI NA TOPLOTO V KLETI

Mošt bo pravilno kipeč, če bo v kleti in v sodu pravilna toplota, ki ne sme biti prenizka, a tudi ne previsoka. Za klet, v kateri kipi mošt, je najbolj primerna toplota od 15 do 20 stopinj C. V sodu bo seveda toplota višja, saj doseže v dobi burnega vrenja tudi 10 stopinj nad toploto v kletnem prostoru. Najboljše vino pa dobimo, če kaže toplota v sodu 23 do 25 stopinj C.

Če je toplota v kleti prenizka, to je izpod 15 stop. C, moramo pač kuriti in vzdrževati toploto med 15 in 18 stop. C. Če mošt v sodu kaže isto toploto, pusti ga pri miru, ker v tem primeru tiho vre. Če pa je toplota v sodu nižja in ne čutiš nobenega gibanja mošta, ga je potrebno segreti. V ta namen vzemi večjo posodo (kotel) z vodo in vanjo potopi manjšo z moštom ter postavi na ogenj. Grej toliko časa, dokler ne pokaže mošt od 45 do 50 stop. C. Tedaj ga zlij k ostalemu in premešaj.

Če pa je toplota v sodu previsoka in sili čez 28 ali celo 30 stop. C, iztoči iz soda nekaj mošta in ko se ohladi, ga zopet prilij. Pazi, da ne bo toplota v sodu niti četrte ure višja od 28 do 30 stop. C, ker se pri tej toploti prične kvarno kipeenje, ki povzroči grenko-sladko vino (maniteno kipeenje).

Toplota med 15 in 18 stop. C moraš v kleti vzdrževati toliko časa, dokler mlado vino ne zgubi vsake sledi sladkorja, to se pravi en mesec po trgatvi. Potem boš klet premrazil in se bo vino začelo čistiti; v začetku decembra pa ga boš prvič pretočil. (Seveda to ne velja za teran, ki zahteva posebno kletarsko tehniko.)

sedel 4. mesto. Moguša pa v teku na 1500 m peto. Veliko zanimanje je bilo za tek na 10.000 m. Tu je Rus Kuts nameraval posekati svetovni rekord, ki ga ima zaenkrat znani tekač Zatopek. Toda zaradi slabega vremena je zaostal za rekordom samo pet sekund. S tem je pokazal, da Zatopekov rekord ne bo več dolgo držal.

V Parizu je bil atletski troboj med Francijo, Finsko in Poljsko. Prva je bila Finska s 154 točkami, druga Poljska s 135 in zadnja Francija s 123. Pomembnejši uspeh je dosegel Finec Helsten, ki je pretekel 400 m v 47"2, in Poljak Sidlo, ki je vrgel kopje 78,61 m.

Madžarski atlet Razsawöglyi je v Budimpešti postavil nov svetovni rekord v teku na 2000 m s časom 5'02"2. Drugi je bil Taborin s 5'03". Prejšnji rekord je imel Belgijec Reiff s 5'07".

DVIGANJE UTEŽI

V soboto se je v Ljubljani začelo 8. prvenstvo Jugoslavije v dviganju uteži. Nastopilo je skupaj 41 tekmovalcev. V skupinski lestvici je zmagala Ljubljana z 39,5; 2. je bil Srem s 35,3; 3. Zvezničar (Sarajevo) s 24 točkami. Slovinci so zmagali v srednji kategoriji (Rozman je dvignil skupno 259 kg), v polteški (Colarič 327,5 kg) in v teški kategoriji (Dolenec 310 kg). Največ je dvignil Sara iz Telepa — 375 kg!

MARATON

V Atenah je bil tradicionalni maratonski tek, na katerem so sodelovali znani tekači, med njimi lanski evropski prvak Finec Karvoneu, ki je tudi letos bil daleč pred ostalimi. Zmagal je s 12 minutami naskoka pred dvema Egipčanom, Jugoslovanom Skrinjarjem in Italijanom Bertijem. Zmagovalec je prispel na cilj v 2:27'30" in v tem času pretekel 42,2 kilometra!

WATERPOLO

Novi jugoslovanski prvak je postal splitski Mornar. Sledijo mu Mladost, Jadran (Split), Jug, Primorje in Jadran (Hrc).

KOLESARSTVO

Z zmago, ki jo je dosegel v nedeljo v Varese, je Coppi zaključil svoj sijajni kolesarski poklic. Ko si je ponovno zagotovil naslov državnega prvaka, se je odločil, da odslej več ne nastopi. O. B.

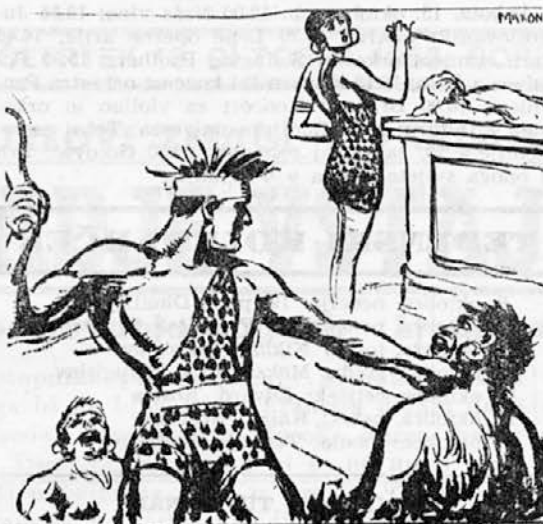
ZA NAŠE NAJMLAJŠE

Tarzan, kralj džungle

št. 33

Tarzan je bolešno zaječal, ko je spoznal ljubljeno obraz. Brazgotina na čelu mu je vzplamtela kakor škrlat, megla mu je legla na oči. S strašnim rjovenjem pobesnelega opičjega samca se je kakor lev zakadil med divjake.

Z nožem, ki ga je iztrgal najbližjemu iz roke, je mesaril kakor pravi peklenšček ter si utiral pot k oltarju. Lajina roka je bila zastala, kakor hitro je začula prvi hrup. Ko je zagledala povzročitelja zmešnjave, je prebledela.

Ko je bila La zaprla Tarzana v ječo, mu ni milila dovoliti, da bi zapustil mesto. Bila je prepričana, da bo raje ostal jetnik in se tolažil z njeno ljubeznijo, kakor da bi se vrnil na krvavi oltar. In zdaj se je vrnil, kakor da bi padel iz zraka!

Pobiljal je divjake, kakor da bi bili ovce. V prvem trenutku je La pozabila na žrtev. A preden se je utegnila zavesti, je stal Tarzan pred njo in držal žensko, ki jo je vzdignil z oltarja, v naročju. »Miruj La!« je zaklical, »nočem ti žalega!»

Krenil je mimo nje v podzemeljske kleti. »Kdo je ta ženska?« je vprašala La in pokazala na Jane. »Moja je.« je rekel Tarzan. Oparsko deklo je obstrmel. Nato so se ji nepolnile oči z brezupnim gorjem in je z bolešnim krikom omahnila nazaj.

Truma pobesnelih divjakov je tedaj planila, da bi zgrabila velikana. A preden so prišli do njega, ga že ni bilo več videti. Kakor mačka je bil skočil v hodnik, ki je vodil v podzemeljske prostore. Divjaki so se zakrohotali, prepričani, da od tu ni izhoda.

Skrivnost

DRJA FU-MANČUJA

ROMAN - Spisal: Sax Rohner - Prevedel: A. P.

»Bog iz Cathaya, čuj me!« je dejal z nizkim goltnim glasom. »Prisegam...«

Najstrahotnejši obiskovalci, kar jih je kdaj ogražalo Anglijo, je bil Fu-Manču, in konec tega obiska je bil svojevrsten — grozen — nerazložljiv. Čudno se čuje, toda niti malo ne dvomim, da je to nenavadno bitje kazalo neke vrste občudovanja ali spoštovanja do moža, kateremu je storil peklenko krivico. Bil je zmožen takih čustev, saj jih je podobno gojil do mene. Kmečka hiša, ki je stala prazna ob vaški cesti še niže ko Weymouthova, je v zgodnjem jutranjem svitu postala prizorišče najčudovitejših dogodkov. Ubogega Weymoutha, ki je še vedno spal, smo spravili tjakaj. Mislim, da še ni nikoli tako nenavaden zdravnik strokovnjak obiskal svojega bolnika — prav gotovo ne pod takimi okolnostmi. Zakaj v hišo, ki je bila okoli in okoli obdana s policijo, smo spustili dr. Fu-Mančuja. Pripeljali so ga sem v zaprtem avtomobilu, ki ga naj potem, ko bo ozdravil Weymoutha, spet pelje v ječo — v smrt!

Postava in pravica sta po mojem prijatelju določila, naj so-

vražnik belega plemena ozdravi enega tistih, ki je bil njega pregnanjal. Sonce še ni vzšlo in nikakega radovednega občinstva ni bilo blizu; nikakih razburjenih študentov ni bilo, ki bi opazovali roko mojstra; toda v tisti obkoljeni kmečki hiši je bil izvršen eden izmed takih čudežev znanosti, ki bi v drugačnih prilikah porodil neumrljiv sloves dr. Fu-Mančuja. In tako je prišel ven nadzornik Weymouth, ki je bil sicer omamljen, zanemarjen in ki se je držal za glavo, kot človek, ki je šel že skozi dolino smrti — a je bil zdrav — zdrav!

Pogledal nas je — z divjimi očmi, ki pa niso izražale bojzljive divjosti blazneža.

»Mr. Smith!« je zavpil — in se opotekel po stezi... »Dr. Petrie! Kaj...«

Zdajci je zadonel oglušljiv tresk. Skozi sleherno vidno okno zapuščene hiše so švigali ognjeni zublji!

»Brž!« je zaukazal Smithov skoraj vreščeci glas. »V hišo!« Zakadil se je po stezi mimo nadzornika Weymoutha, ki je stal na mestu in se majal kot pijan človek. Bil sem Smithu tik za petami. Za nama pa je drvela policija. Vrata so bila neprehodna! Zakaj že so bruhala smrtno vročino, ki jo je prinašal dušeci dim. Vlomili smo eno okno. Vsa notranjost je bila v enem plamenu!

»Moj Bog!« je zavpil nekdo. »Saj to je nadnaravno!«

»Poslušajte!« je zakričal nekdo drug. »Poslušajte!« Množica, ki jo vselej podnevi ali ponoči od nekod iz praznine skliče požar, se je pričela zbirati. Toda vsakogar je objela mrtvaška tišina.

RADIO TRST A

Nedelja, 9. oktobra ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz katedrale sv. Justa; 11.30 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše: Janez Prepeluh; Ogenje rdečega kamna, I. del; 13.30 Glasba po željah; 15.00 Slavni pevci; 17.00 Koncert zbora Tanca iz Nabrežine; 18.00 Cajkovski: Labodje jezero; 19.15 Po domovih naših dedov: Rado Lenček; Kozolec — kralj slovenske domačije; 20.30 Gounod: Faust, opera v 4 dejanjih.

Ponedeljek, 10. oktobra ob: 12.10 Za vsakogar nekaj; 13.30 Iz opernega sveta; 18.00 Jacobi: Koncert za violino in orkester; 19.15 Mamica pripoveduje; 20.30 Lipovšek: Orglar, kanta'a; 21.00 Okno v svet: Sodobni načini barvanja; 22.00 Iz italijanske književnosti in umetnosti: Franz Jeza: Giovanni Comisso in njegova zbirka novel; 22.15 Brahms: Simfonija št. 3.

Torek, 11. oktobra ob: 12.00 Kramljanje o krajih in ljudeh; 13.30 Glasba po željah; 18.00 De Falla: Triogelnik, balet; 19.15 Radijska univerza: Tečaj biologije; 19. sestavek; 20.30 Poje ženski duet ob spremiljavi harmonike; 21.00 Radijski oder: Georg Buchner-Mirko Javornik: Dantonova smrt, drama v 3 dejanjih.

Sreda, 12. oktobra ob: 13.30 Lahke melodije igra duo Harris-Primani; 18.00 Mozart: Koncert za flavto in orkester; 19.15 Zdravniški vedež; 20.30 Poje ženski tercet Metuljček; 21.30 Koncert pianistke prof. Mirce Sančin; 22.00 Iz slovenske književnosti in umetnosti: Rado Lenček: Osmi letnik »Slovenskega etnografa«; 22.15. Lalo: Spanska simfonija za violino in orkester.

Četrtek, 13. oktobra ob: 12.00 Dežele Italije: Piemont; 13.30 Pestra operna glasba; 18.00 Alan Shulman: Koncert za čelo in orkester; 18.40 Lajovičeve samospeve poje baritonist Marjan Kos; 19.5 Radijska univerza: Sodobna država: 7. sestavek; 20.30 Lepe slovenske pesmi; 21.00 Dramatizirana zgodba: Wagner - Gruenfeld - Beličič: Walkira; 22.00 Glasbeno predavanje.

Petek, 14. oktobra ob: 12.00 S področja tehnike; 13.30 Glasba po željah; 18.00 Gershwin: Koncert za klavir in orkester; 18.30 Z začarane police: Vera Po-

lak: Prijateljstvo pri živalih, II. 19.15 Sola in vzgoja: Marija Polak: Iz mojih šolskih spominov; 21.00 Tržaški kulturni razgledi; 21.30 Poje moški kvintet; 22.00 Iz svetovne književnosti in umetnosti: Beličič: Mauserjev roman »Kaplan Klemen«; 22.15 Schumann: Fantasieslutke.

Sobota, 15. oktobra ob: 12.00 Naša vina; 12.55 Jugoslovanski motivi; 13.30 Lepe operne arije; 14.45 Igra ritmični orkester Swinging Brothers; 15.30 Pogovor z ženo; 16.15 Kavarniški koncert orkestra Pacchiori; 18.00 Brahms: Koncert za violino in orkester v D-duru; 19.15 Radijska univerza: Tečaj astronomije - 10. zaključni sestavek; 20.30 Gotovac: Ero s onoga svijeta, opera v 4 dejanjih.

TEDENSKI KOLEDARČEK

9. oktobra, nedelja: 19. pob., Dionizij
10. oktobra, ponedeljek: Frančišek B., Stremil
11. oktobra, torek: Nikazij, Negoslav
12. oktobra, sreda: Maksimilijan, Drugislav
13. oktobra, četrtek: Edvard, Rostca
14. oktobra, petek: Kalist, Nostrana
15. oktobra, sobota: Terezija, Radislav

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 5. oktobra si dal oz. dobil za:

ameriški dolar	626—628 lir
avstrijski šiling	22,50—23,50 lir
100 djnarjev	65—70 lir
100 francoskih frankov	164—168 lir
funt šterling	1630—1680 lir
nemško marko	146—147 lir
pesos	15—18 lir
švicarski frank	146—146,50 lir
zlato	713—716 lir
napoleon	4150—4250 lir

NE ZAMUDITE ROKA!

Osebe, ki so bile od fašistov preganjane ter zgubile zastran tega 30 odstotkov delovne sposobnosti, lahko vložijo, kakor smo že pisali, na Zakladno ministrstvo v Rimu prošnjo za pokojnino. Rok zapade 10. oktobra. Prizadeti, pohitite!

Dne 4. oktobra zvečer nas je za vedno zapustil

GAŠPERŠIČ ing. ANTON

Žalostno vest naznanjajo:
žalujoča soproga, sin dr. Tonči
in ostali sorodniki.

Trst, 5. X. 1954

ZAHVALA

Ob bridki in prerani izgubi našega nedvse ljubega sina, brata in nečaka

MARIJANA RADOVIČA

se najlepše zahvaljujemo mladini in ožjim prijateljem iz Nabrežine za priprave in spremstvo pri pogrebu, č.g. župniku, g. županu in svetovalcem, gdč. Delki, g. Zadnikovi, družini Frankovič, nabrežinski godbi, pevskemu zboru, darovalcem cvetja in vsem tistim, ki so z nami sočustvovali in spremili našega nepozabnega Marijana na njegovi zadnji poti.

Žalujoča družina Radovič
in sorodniki

Nabrežina, 4. oktobra 1955

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska zadruga tiskarjev »Graphis« z o. z. v Trstu
Ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

Iz osrčja plamena se je razlegel glas — dvignjen glas, a ne glas mukepolne boli, temveč zmagooslavja! In glas je pel, barbarsko je pel — in umolknil. Nenavadni ognjeni zublji so švigali više in više, skozi vsako okno.

»Vzbuna!« je dejal Smith zamolklo. »Pokličite gasilce!«

Prihajam k zaključku svojega poročila in zdi se mi, da sem razočaral bralce. Zakaj, četudi sem naslikal peklenškega kitajskega doktorja z vsemi razpoložljivimi barvami, ne morem končati svoje naloge, kakor bi želel.

Včasih mislim, da mi je pero začasno obstalo, da sem se ukvarjal le z enim razdobjem gibanja, ki ima sto razdobij. Vsekako pa upam na nadaljevanje, vzlic vsej zapadnjaški miselnosti in zapadnjaškim predsodkom. Če se pa bo moje upanje uresničilo, tačas še ne morem povedati.

Bodočnost, ki je polna mnogih skrivnosti, mi še zakriva to mojo žlahtno skrivnost. Oprostite mi torej, če slabo končam; zakaj vsaka radovednost, ki jo zapusti ta pripovedka v braleu, teži v enaki meri tudi pisca. Prav namenoma sem pohitel z vami iz stanovanja profesorja Jennerja Monda do zaključnega prizora v zapuščenih hiši; storil sem to zato, da bi vam s temi zadnjimi stranmi svojega poročila podelil nekoliko tiste blazne naglice, s katero so se dogodki odigrali. Moja slika se vam bo zdela bežna; toda takšen je bil name vtis resničnosti. Nikakih podrobnosti o dejanjih tiste noči nimam v spominu: Fu-Manču aretiran — Fu-Manču gre vklenjen v tisto hišo zdraviti — Weymouth, ki je na čudežen način ozdravljen, stopi iz hiše; hiša v plamenu.

In potem? Hiša je pogorela s tako neverjetno brzino, da je dala misliti na neko tajno sredstvo. Pogorela je, a na požarišču ni bilo nobenega sledu o človeških kosteh! Pa so me vprašali: ali ni bila dana kaka možnost, da nas je Fu-Manču v splošni zmedbi ukanil? Ali ni bila kje skrita možnost za pobeg?

Kolikor sem mogel presoditi, ne bi niti podgana mogla neopazeno zapustiti poslopja. Vendar pa ne dvomim, da je Fu-Manču na neki nepojasnen način in z nekim zagonetnim sredstvom ustvaril tisti nenavadni požar. Ali si je prostovoljno zažgal smrtno grmado?

Ko to pišem, leži pred menoj pomazan in zmečkan list papirja. Na njem je napisano nekoliko vrst s trdo, čudno in jedva čitljivo pisavo. Ta list so našli v žepu razcapane obleke nadzornika Weymoutha, ki je do danes duševno zdrav človek.

Kdaj je bil list napisan, ne morem reči. Kako je prišel tja, kjer ga je Weymouth našel, je tudi nejasno.

»Mr. Nayland Smith in dr. Petrie!

Pozdravljena! Poklican sem domov po Nekom, ki ga ni zaničati. Marsikaj, zaradi česar sem prišel, se mi je izjalovilo. Marsikaj, kar sem storil, bi hotel popraviti; nekaj malega sem popravil. Prišel sem iz plamena — iz kadečega se plamena stvari, ki bo nekega dne vse zajemajoč plamen. V plamen se vračam. Ne iščite mojega pepela! Jaz sem gospodar plamena! Srečno!

F u - M a n č u.«

Ali je to bilo pismo blazneža, ki se je z neznanimi sredstvi hotel sam ugonobiti, ali pa zasmeh nadnaravno razumnega učenjaka in najpretkanejšega bitja, kar se jih je kdaj rodilo v deželi skrivnosti — Kitajski, prepuščam sodbi drugih.

Za zdaj vam ne morem drugače pomagati, da si ustvarite sodbo. Morda nastopi dan — dasi prosim Boga, da ne bi nastopil — ko mi bo dano osvetliti marsikaj, kar je ostalo temnega. Tisti dan pa bo, kolikor morem soditi, napočil le, ako je Kitajec ostal živ. Zato molim, da bi se koprena s te skrivnosti nikoli ne dvignila. Toda, kakor sem dejal, je še neko drugo nadaljevanje te zgodbe, ki ga pričakujem vse drugače. Kako naj torej končam to svoje poročilo?

Mar naj vam povem, kako sem se slednjič ločil od ljubljene temnooke Karamanehe na krovu parnika, ki jo je odnesel v Egipt?

Ne, namesto tega končam z besedami Naylanda Smitha:

»Petrie, jaz odjadram čez štirinajst dni v Burmo. V Sueškem prekopu moram pretrgati potovanje. Kako bi se takle izlet navgor po Nilu ujema s tvojim sporedom? Sicer je še malo zgodna letna doba, toda morda boš našel nekoga, ki te bo razveselil.«

K o n e c